

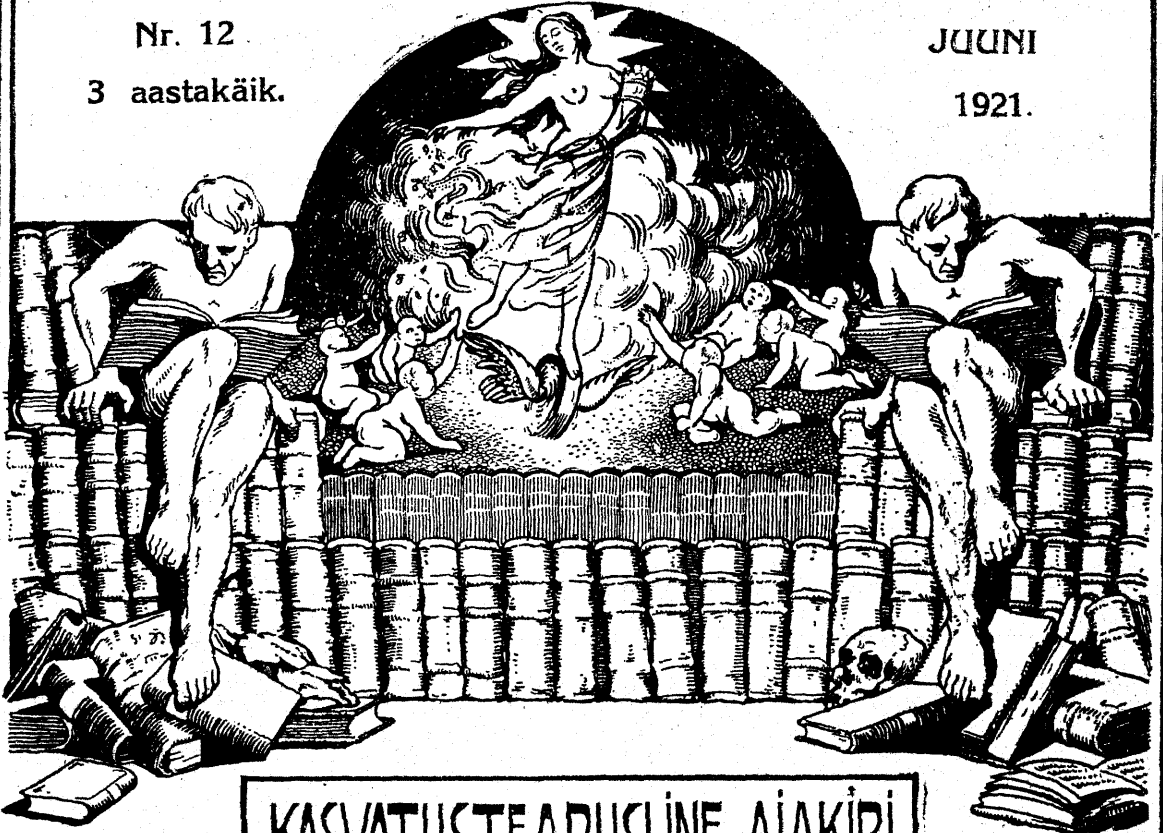
KASVATUS.

Nr. 12

3 aastakäik.

JUUNI

1921.

A. Albo.

KASVATUSTEADUSLINE AJAKIRI.

1921 a.

EESTI ÕPETAJATE LIIDU HÄALEKANDJA.

SISU:

1. Käthe Lingneri järel H. T.: Üksikute õpilaste ja klassi karakteristikad.
2. J. Rumma: Saksa geografiapäev.
3. AJAKIRJANDUS: Ajakirjanduslised arvamised Eesti koolielust läinud õpiaasta jooksul. (Lõpp).

Toim. aadress: Pikk tänav nr. 54, telefoni nr. 14-63.

Jõhvi reaalgümnaasium

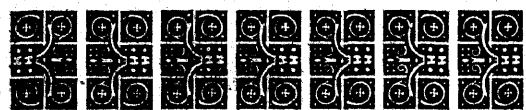
vajab

eesti keele, loodusteaduse
ja võimlemise

õpetajaid

Sooviavaldused saata koolijuhatus-
tusele (Jõhvi, Narva tänav 29).

Koolijuhatus.

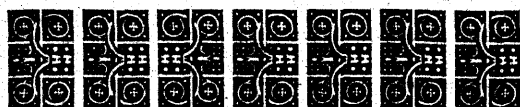
Rakvere seminar

vajab

töö-õpetuse, võimlemise
ja harjutuskooli

õpetajaid

Teatada seminaari juhatusel
kunni 14. juulini, 1921. a.

Jõhvi kõrgem algkool

vajab

**eesti keele, joonistuse,
inglisekeele ja võimlemise
õpetajaid**

Sooviavaldused saata koolijuhatusel
ehk hoolekogule.

Alevi koolivalitsus.

Viljandi maakonna koolivalitsus
vajab

koolijuhatajaid

Võisiku 6 kl. algkoolile, Suislepi 6 kl.
algkoolile, Suure-Kõpu 6 kl. algkoolile ja
Põltsamaa täienduskoolile.

Valimised 16. juulil s. a. kell 10 hom.
maakonnavalitsuse ruumides.

Maakonna koolivalitsuse

juhataja: **J. Kaik.**

Asjaajaja: **M. Kart.**

Eesti õpetajate Liidu kirjastusel

trükist ilmunud:

Vaateõpetus ehk kodulugu I.

J. Kühneli järele tõlk. **K. Michelson-Silde.**

Vaateõpetus ehk kodulugu II.

Ketty Michelson-Silde.

Asutava Kogu poolt 7. mail 1920. a. vastuvõetud

Avalikkude algkoolide seadus

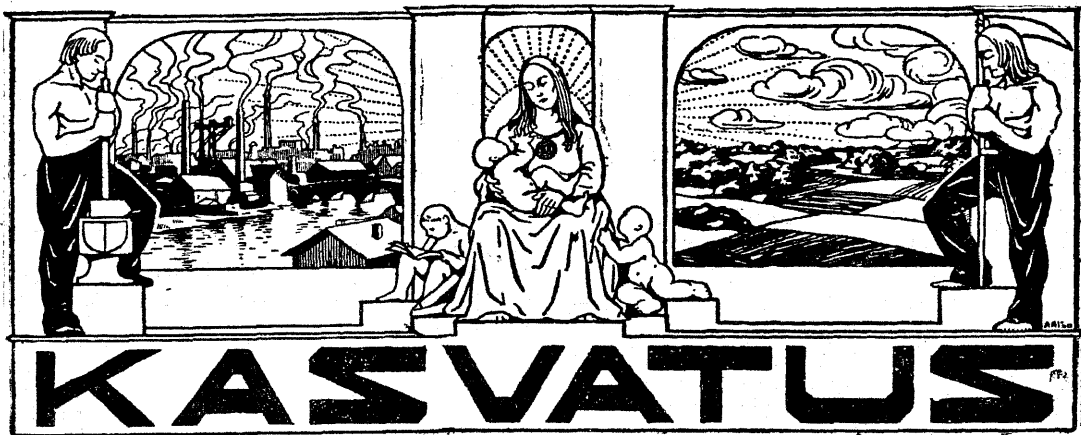
ühes Vabariigi Valitsuse poolt 17.
sept. 1920. a. vastuvõetud määru-
sega seaduse elluviimise kohta.

Riigikogu poolt 13. mail 1921. a. vastuvõetud

Õpetajade palgaseadus

LADU: Eesti õpetajate Liidu büroos.

Tallinnas, Pikk tän. 54. Kõnetraat 14-63.

Eesti Õpetajate Liidu häälkandja.

Nr. 12.

Juuni 1921.

3. aastakäik.

Üksikute õpilaste ja klassi karakteristikad.

Käthe Lingneri järele H. T.

Meie aja kasvatusteadus nõuab õpetajalt õpilaste igakülgset tundmist. Alles siis, kui see nõue täidetud, võib õpetaja soovitatavate tagajärgedega töötada.

Päijude teede hulgast õpilaste tundmaõppimiseks tahab käesolev kirjutus ainult kahe peale tähelepanu juhtida. Opetaja peab ühelt poolt iga üksiku õpilase individualiteeti igas temale ligipääsevast ümbruses vaatlema, teiselt poolt jälle aga klassist kui sotsiaalsest kogust selge pildi omandama.

Selle lühikese töö ülesandeks ei või saada igasuguste abinõude näitamine ja ka nende pedagoogiline ning psühholoogiline põhjendus nende vastuvõtmiseks või eitamiseks. Ainult üksikud abinõud on siin näidatud — need on isikukirjelused pooleaastaliste märkustega, sisaldades tunnistusi ja otsusi endiselt õpetajatelt ja vanematelt, ka siis kui neid hüpoteesidena tuleb võtta. Pärast aga peab sedamoodi saadud tulemused järele katsuma ja oma isikliku vaatluse läbi täiendama õppetöös klassis, koosviibimise ajal mängudel ja jalutuskäikel, psühholoogiliste vaatluste ja eksperimentide läbi ehk ka pealkuulamise ajal teiste õpetajate tundides ja viimaks läbirääkimistel vanematega ja vanemate õhtuil, mis lasevad iseäranis lapsest väljaspool kooli otsusi teha.

Katse võimalikult laialisemat ja sügavamat lõpuotsust üksikust lapsest kui ka klassist teha — ongi õpetaja poolt valmistatud isiku ja klassi kujutused. Need sõnade abil maalitud kujutlused saavad veel täiendatud graafiliste näituste ja iseäranis tunnistuste läbi.

Olgu lubatud pikkade väidete asemel üksikuid katseid enda praktikast ette tuua.

Töö on ette võetud tihes kõrgemas tütarlaste koolis, kus lapsed juba 4—5. kooliaastat koolis käinud, — seega siis 10—11 aastaste laste juures. See klass oli õpilasist, kes mitmest rahva- ja erakoolist tulid, alles kokkuseatud ja ma olen juba 1½ aastat klassijuhataja olnud selles klassis. Vaatlused, tehtud algusest peale kirjalikult, tihenesid ainult aegamööda kindlateks otsusteks. Ulevahtnimetatud abinõud: läbirääkimised õpetajatega, vanematega, pealkuulamine tundides, vaatlused mängudel pärast lõunat ja vaheaegul jne. võimaldasid ja edendasid otsustamist üksiku lapse üle. Mida vaatlused ja läbirääkimine lastega õppetöös ja mängus ei annud, ehk mida vaevalt võib saada seal, kus õpib 50 last koos, andsid ühised jutuajamised koolitöö lõpul. Lapsed jutustasid armsamatest talitustest ja mängudest, soovidest. Siin ja seal said

ka kirjalikud tööd abiks võetud, vastati kirjalikult: «Milleks tahad heameelega saada? Kellele tahad sarnane olla? Mida loed kõige parema meelega? jne.» Põhjused, mida väikesed juure lisasid, näitasid igakülget ilmet. Juhtumisi kasvasid sarnastest küsimustest teemad kirjalikuks tööks. Sarnased kirjalikud tööd pakkusid ka ühtlasi kogu iseloomustavaid jooni lastest. Vaatlusvihk, mille pidamiseks lapsi ergutati, oli suureks abiks hindamisel. Pärastpoole võeti ka kriteeriumid abiks, mis Leipzig'i õpetajate seltsi eksperimentaalse pedagoogika ja psühholoogia instituudis välja töötatud. Need andsid võimalusi otsusi teha tähelepanu, mälu, kombin. võime, arvustus-, otsustusvõime ja fantaasia üle üksiku lapse juures.

Vaatlusaja jooksul kandis klassiõpetaja tähelepanud iseäraldused ja väljendused laste poolt oma üldvihku, kus õpilased mitte järjekorras, vaid isikuomaduste järele (huvi, tähelepanu, mõtlemine jne.) olid paigutatud.

Esimese õppeaasta jooksul tehti juba isiku kirjeldamise katseid. Iseenesest mõista, et võimata oli kõikidest lastest täielikku karakteristikat anda. Laste juures läbipaistva, selge ja lihtsa iseloomuga oli see enim võimalik; kelle juure raskem oli ligi pääseda ja sellepärast raskem kättesaadavad, võis ainult ettevaatlikult ja kahtlevalt töötades otsusi teha. Iga üksik kirjeldus pidi individuaalselt kokku võetama, nõnda et võiks saada tõenäoline, elav ja ülevaatic kogupilt tähelepanud lapsest.

Mitte igakord ei ole võimalik lapse hingelist struktuuri nii just'selt määrata, nagu eespool õpilase M. kohta. Mõnikord ei ole ka mõnest lapsest palju ütelda. Kuid siis omandab isiku kirjeldus alles väärtuse, kui ta ka väliselt on kokku seatud nii, et võimaldab arenemist ja muutmist üles tähendada. Vastasel korral oleks ta elutu ja omandaks tähtsuse ainult teatud ajal.

Lõpuks olgu ka klassi karakteristika seesugusel kujul kokku seatud, kui ta pikkamööda ise on tekkinud. Esimese poolaasta lõpul kanti andmed vaatlustest ühte vihku sisse, nii et parem pool murtud leheküljest pärastisteks täiendusteks ja sissekandmiseks puhtaks jääks; nii kui isiku kirjeldamise juures, nii on ka siin iseäraline tähtsus võimaluses arenemiskäiku jälgida. Esimese aasta

lõpul lisati ka vabaksjätud leheküljele punase tindiga täiendused; kolmanda poolaasta lõpul oli veel ruumi teise värvilise tindiga uute muudatuste tähendamiseks.

Täiendatud sai klassikirjeldus mitmesuguste graafiliste tabelitega.

Lõpuks (D. all) on juure lisatud graafiline kujutus klassi tasapinnast, mis näitab esimesel joonel klassi võimisi igas õppeaines nii kui nad kaasatoodud tunnistustes endistest koolidest hinnatud olid ja millele järgnes siis edaspidise arenemiskäigu tähendamine 3 poolaasta jooksul. Uhes lühida juurelisat. tekstiga võimaldab see õpetajate nõukogule ehk uutele õpetajatele lühikese aja jooksul klassist karakteriseerivat pilti anda.

A. Isikukirjeldus.

Õpilane: M. ....

Klass: 7. .... Jaanuar 19...

Vanadus: 10¼ a.

Endine kool: kõrgem tütarlaste.

Isa elukutse:

Usk:

Kehaehitus: terve ja tugev karastatud.

I. Kokkuvõte:

Tark, arenenud, järelemõtlev, tagasihoidlik, seal juures värske, rõõmus ja terve laps.

II. Üldised huvid:

M. on täieline looduse sõber; kui õppeaine on loodusteadus parem; palju sisemist loodusrõõmu: suurem soov lehada päikse paistelisel aasal. Tahlab aednikuks saada, sest siis võib lillede kasvamisest näha ja neid harida.

Armastust looduse vastu võib näha tähelepanemisest looduses ja kirjatööst, nii palju kui seda need võimaldavad.

Näit.: Nähtused kooliteel: kirjutab 2 vindist; ehk varblastest, kes riidlevad. Oma vaatlusvihus jutustab ämarikust ja õhtusest meeolust.

Looduses huvitab end värvest ja elust (mängib loomadega, sest «nad on ju elavad». Mina vaatan heameelega idanemist taimede juures.

Heameelega armastab rändamist, kuid ilma et see mõjuks halvavalt koolitöö peale, vaid just vastupidiselt — ergutavalt (maateaduses).

Elav huvi muinasjuttude vastu, sest et nad nii pidulikud ja ilusad on!» — nähtav mõju fantaasia ja keele peale (vaata edaspidi).

Milline ta on vaimlises tegevuses.

III. Vaimlises tegevuses?

1. Juhtivad jõud töös: Rõõmsus, huvi, iseäranis usuõpetuses, mitte auahne; töö nagu iseenesest mõistetav ja loomulik.

2. A n d e d: päris head; kuulub anderikkamate sekka. N ä g e m i n e ja vaatlemine hea, teadlik ning siiduv. Armastev väikeasjade vaatlemisel looduses.

Mõttetegivus: vahest üsnaterav (tugev rehkenduses), ei tee mingisuguseid kehalisi liigutusi seal juures (täieline vastand klassi enamusele).

Töös: istub rahulikult, vaikselt ja mõtlevalt; annab enesest vähe märku, kuid paneb kõik tähele. Saab ta aru millegist, siis on vaimustatud, silmad säravad, põsed punased; sagedasti kannatab väljaraakimine kujutluste rohkuse all.

Mõisteteloomine: Mitte üle klassi keskmise tasapinna (ülekaalus siht-definitsioonid või praktilised näitused).

Kausaalsetes suhetes otsustab ka ette poole (tagajärg) hästi; klassi keskmisel hulgal on valdavad suhted tagasi pidi (põhjus).

Otsustamises: arvustav, kuid ettevaatlik, tagasihoidlik, peenemaitseiline, tundeline.

Assotsieerimine: kerge, voolav, vastavalt kujutluste rohkusele.

Fantaasia: vaatlik, plastiline, kuid mitteloov või algupärane. Iseäraline võime hingelistes olekutesse tungida (usuõpetus, Saksakeel).

Kombinatsioonvõime: hea, mõtleb välja väikseid lugusid, mis teatud mõtteid või suhteid peavad selgitama.

Mälu: iseäranis reaalsinetes hea ja suure ulatusega. Mälutiip ei ole veel selge.

Keeleoskus: kujutluste rohkuse tõttu vahel komistused lauseehituses: räägib kaua ühte soodu; ei ole annet tabavalt ja lühidalt vastata, kuid iga lause toob ikka uurt ja väärtuslikku mõttes. Sõnade tagavara rikas — lugemise mõju. Stiilitunne olemas (teab kas asjal on

kõla või mitte), kuid veel teadmusetu, ei ole oma isiklikku stiili.

3. Vaimlik energia: Oskus tööd korraldada, kuid oma annete peale vaatamata, ei ole juhtiv. On vist ühenduses tema loomuga: ootav rahulik, tagasihoidlik. Siin võivad veel arenevõimalused olla, iseäranis kui kohusetunne sundiva jõuna enese ja klassi eest lisaks tuleb.

Ulespidamine tööajal: kindel, ühesugune, (vähe väsimust) kuid ei ole silmapaistev. Silmatorkav vaimline pingutus raskustes. Rõõmuga ja agarusega andub küsimuste lahendamisele. Sagedasti võidab mängides raskused. Teatud tahtemoadused võtavad sellest osa. Sagedasti tarvitab: «Ma tahan!» (ilma et see vastik oleks). «Mina tahan aednikuks saada!» ja ei mitte: tüübiline mina sooviks hea meelega». Vaimlik energia tuleb huvist. Töötempo mitte väga kiire, kuid kontsentreeritud, ilma jõupillamiseta, ühenduses heade tulemustega. Tõukav tegur: lõbu, armastus, jõutunne, võimise teadvus, kordamineku tunne:

Kokkukõla annete kalduvuste ja tegevuse vahel, ka tehnilised saavutused on head.

IV. Mängudes ja puhkeajal

avaldab sedasama rahulist, tagasihoidlikku olekut. Mänguplatsil ikka heameelega mängu juures. Ei lase kunagi enast oma temperamendist kaasa kiskuda». Tunneb endal vabaduses hea olevat; ujub hea meelega, kuid parem rändab ja rohkem kaldub vagusale loodusnautimisele; kuid mitte unistav tüüp; värske, vaatlev, mõtleb. Lõbukaigul klassiga ilmutab palju lapselikku mängurõõmu, kuid ei unusta ennast kunagi mängus, on ikka sellest üle. Kaldub pidulikkusele, ja tal on annet, seda igal pool leida. Jutustab hea meelega oma väikesest juhuslistest asjadest oma rändamistel.

Iseäraline on tema seisukoht

V. Klassi ühiskonnas:

Oma annetega ja võimistega on üksikud õpilased temaga samal kõrgusel, kuid üleüldises arenemises, elukogemustes, ilma et täisealiste aladesse tungida — on ta kõrgemal klassist. Võtmises tagasihoidlik, andmiseks alati valmis, kõrgist armastatud.

VI. Õpetajate vastu:

Tagasihoidlik väljaspool õppetunde, ei lähene ise, kuid kui saab jutuajamise kistud siis on elav ja avalik. See on seletatav tema kalduvustega, kuid arvatavasti ka koduse kasvatuses tagajär-

gedega. Teeb kõigis asjus hästi kasvatatud lapse mulje.

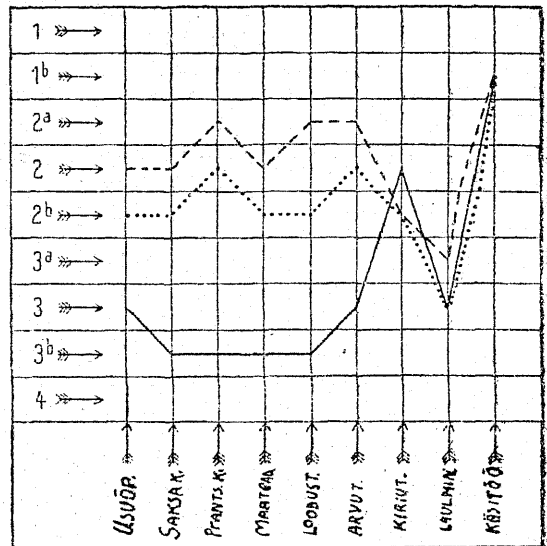
VII. Korra suhtes:

Laitmata, järeleandlik, osav, mõistlik, käib hea meelega «oma» koolis.

B. Üksikute õpilaste edenemise kõverjooned.**a) Õpilane Ch.**

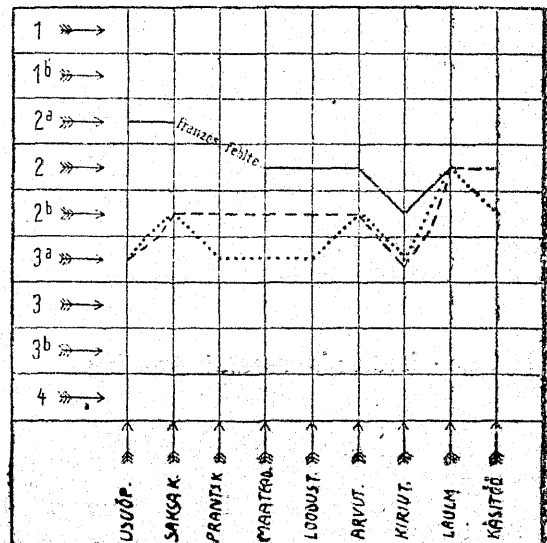
— = Ülestõusmise p. 19 ..
 ..... = Mihklipäevaks 19 ..
 --- = Ülestõusmise p. 19 ..

Ch. on 2 aastat klassis. On palju omandanud. Järjekindel, aegapidine tõus arenemises; rahuliselt ja ühetaoliselt töötaja õpilane.

b) Õpilane V.

— = Ülestõusmise p. 19 ..
 ..... = Mihklipäevaks 19 ..
 --- = Ülestõusmise p. 19 ..

Oma kartliku ja alandliku oleku pärast esialgu väga tagasihoidlik. Seega seletatav suur tagasimineku Mihklipäevaks. Nüüd tunneb end juba kodusena ja võtab rohkem osa tööst. Võimised saavad arvatavasti rohkem tõusma.

C. Kogu klassipilt.

(Märkus: paremal pool kursiv kiri käib III. poolaasta kohta).

Mihklipäeval 19..
I kooli poolaasta.

Ülestõusm. p. 19. Mihklip. 19..
II poola. III poola.

I. Tegevuslaad:

Üldiselt loomulik õppimishimu ja rõõm vaimlises tegevuses.

Äärmused: osalt liig suur auahnus: õp. A.

Mingisugust auahnust; töötavad ainult sunni varal: Sch., D. ja E.

Valdav teadlik õpihimu. See puudub seal, kus arenemise ja annete tõttu arusaamine õppetöö tarvidusest ja tõsidusest puudub: õpil. D., F. ja Sch.

Kohustunne, iseäranis: G., H. ja B-I. (kohustunde puudus: E. ja J.).

Huvi uudsete järgi.

A. ei ole enam, kuid B. ja C.

D., E., Sch!

J. läheb just sellepärast oma võimetus tagasi. *Tagasimineks seisima jäänud; jõuab vaevalt edasi.*

II. Huvi:

Huvi kooli järgi on peaaegu kõigil.

Huvid ainete vastu:

Suurem jagu armastab võimlemist, põhjendades sellega, et seal võib ennast vabalt liigutada. Tung väljendusliigutuste järele igas tunnis.

Käsitöö: võib näha tagajärgi tööst.

Loodusteadus: iseäranis N., M., B., He. ja G. Joonistus: P. ja Ka.

Saksa keel, usuõpetus (Lotte B!)

Prantsus keelt, rehkendust ja maateadust tahavad peaaegu kõik. Enam jagu on huvi selle aine vastu, milles on vastavalt võime arenenud. Nii siis: oma võimise teadmine ja ühtlus teadmistes, kalduvustes, annetes ning võimistes on huvi tekkimise põhjuseks.

Iseäralik on väike huvi muusika vastu.

On ainult kindlaks tehtud Li., St., ja Ch. juures (klaverimängus ja laulmises).

On mõne juures äärmiselt segav: A., J., L. *M! närviline.*

Klass, kurvastas väga, et joonistamine talvisel poolaastal välja langema pidi. Huvi plakaat joonistuste vastu mängude jaoks.

R—I on palju tahtmist kuid mitte jõudu selleks.

Seisukord muutunud: Tunnevad lõbu laulust.

Väljaspool kooli:

Peahuvid: Mäng ja raamatud. Enam jagu mängib nukkudega. Mingisugust kalduvust mängimiseks: B., T. ja U. (võib tähele panna mänguplatsil).

Avitajad aias: V. (peene sisemise arusaamise ja kohustundega) ka J.

Rändajad: M. (palju sisemist lõbutunnet loodusest).

Raamatud: Enam jagu armastab muinasjutte (on palju imeilikkude ja kohutavat leida, on lõbusad).

Kangelaste jutud ja saagad on ka loetavad (siin võib kuulda ennemuistsetest aegadest; loen ju hea meelega sõjast!) — T., L., N. Võrdlemisi palju lastest nõuab tõsisemaid jutustusi: (H., Am, Na., X, Z., St, E. ja J. — arvustajad!)

Piibli lugusid: Ka. (sest et nad nii pühalikud on) Be. (usulised tundmused).

Õpetlikkude ja kirjeldavate jne. raamatute järele ei ole nõudmist.

Saksamaa suurest ajast: Li. (Kodu mõju!)

Suur huvi nukkude teatri vastu.

Vaimustus ja anduvus mängude; palju lapselikku värskust mängude esiletoomises.

Loetakse tõsisemaid juttusi, muinasjuttusi võetakse raamatukogust harvem; veel vähem aga laule ja vanusõnu.

Huvi elukutsete vastu:

Enam jagu soovivad perenaiseks ja emaks saada (armastavad keeta, väikesi lapsi)

Rohkesti veel õpetajaks. Põhjused: „Siis võin tunnistusi anda!“ (Ba.) „sest armastan lapsi nii väga“ (enam jagu) „siis võin lapsi üles kirjutada!“ (Do.) „See teeb vanematele rõõmu“ (Ch, B.).

Raamatupidajaks: R., D. (kirjutab heameelega, et siis isal kergem oleks).

Halastajaks õeks, ehk arstiks: V. (tung aidata) E., Sch. (aineline siht).

Aednik: M, D. (Loodushuvid).

Maaomanikuks: N. (seal võib lehma pidada) — suur loomade sõber, soovib endale kanaaria lindu ja akvaariumi) Am., Fa.

Maalijaks: K, Ka., Joonistavad hästi.

Misjonäriks: Li. (usklik).

Ilma mingisuguse huvita Sch. täieline fleegma, ükskõikne, ilma tundmusteta — oma ema ütelse järele.

Kokkuvõtte: Lapselikud, vanusega ühtelangevad huvid ühendatud tõsiste tööhuvidega.

III. Anded:

Iseäralisi andeid ei ole veel märgata

1. Nägemine ja vaatlemine:

Keskmine!

Hea arusaamine, järjekindel ja teadlik tähelepanu ainult üksikute juures (L., N., St, X. ja teised). Sündmused ja nende vahekorrad hoitakse võrdlemisi alal.

Hea vaatleja: tähelepanelik, kuid tagasihoidlik; ainult kirjalikust tööst võib näha.

Arusaamise tüübid.

Kirjeldavaid peaaegu ühtegi.

Vaatlejad: (kokkuvõtavad)

olulist tabav: mitte olulist tabav:
suurem osa väiksem osa

kogu keskmisest tasapinnast.

Tundmusrikkad: väike arv, ehk küll osavõtmist ilma tundmusteta ei olegi. Fantaasiarikkad — vähesed: K., M., Li.

Arvustajad: vähesed St. N.

Suurem jagu segatüübid.

2. Mõtetegevus:

Hea (teatud piirideni!)

Sihilist mõtetegevust üldiselt veel ei ole, (Li), Loogiliselt mõtlemaid tüüpe vähe, hea Gr., M.

Fa., L. ja H. juures.

Enam jagu mõtleb näitlikult:

analüütiline mõtlemine { üksikasjades veel
sünteesiline „ { mitte märgatav.

Kehaliigutused vaimutöö saatjad:

a) juhtiv grupp: ei ole suur — 8—10 L., H., M., Gr., L., B. ja De.

Ändub mõnda aega muinasjuttude ja lookeste lugemisele.

Huvid mänguks leiavad talve tõttu peaaegu kõige rohkem aset, sest et õppimine hiljem peale hakkab ja lapsed kodunt mängimast tulevad. Seesama mulje on ka vanematel.

Rehkendus Ib. Kõneand: T., Ba., Na. (juut!) D.; anded praktilistes ettevõtetes, teoreetilistes ainetes III b.

Li. käsitööga, Z. ei ole lauluandi.

See arv suureneb veel P., Gr., V., N. ja Fa. läbi.

Päris hea P. ja N. (Saksa keele gram.).
H. C.

Maksev kõigi kohta lädivõttes.
Mitte rahulikud.
Ka nüüd.

b) keskmine kiht: kuni 30. Ch.

c) väheste annetega: kuni 5. D., S., R. Sch (ainult mõtlemine, vaimlise energiata).

Mõistete loomine: definitsiooni katsed avaldasid peasjalikult geneetilist ja sihilist laadi, praktilistes näitustes. Loogilisi defenitsioonid vähe.

Üleüldiselt tugev tundetooniline otsustamine.

Assotsiatsioonide käik: kerge, voolav, (väljaarvatud S., D. ja R.)

Arvustav mõtlemine, otsustamise võime hea. P., N., M. Grammatika hea N., S., M., Ch., Gr.

Sta. sügavalt ja ettevaatlikult mõtleja.

3. Fantaasia ja kombineerimisvõimed:

Võib selget vahet teha fantaasiarikaste ja fantaasiakehvade vahel

On üleminekuid.

Loov fantaasia — kombineeriv: päris harv, vähe Li., H. ja P-l. (orig. mõtted). Liikuv, plastiline, näitlik, tundmusrikas, peasjalikult muinasjuttudest tingitud fantaasia: K., M., N., Th., Gr.

Peaaegu ilma fantaasiata väike arv: B., K., Do., Na, (korrapäralised, praktilised tüübid).

Anne fantastiliste piitide ja värvide jaoks P-l.

Väga fantaasiarikkad — Th., K.

Kombineerimise võime üldiselt hea, see tähendab võivad antud mõtet edasi arendada. (Juttusi välja mõtlevad: M., H., Li., Gr.)

Ürimumiskatse, millel osad puudusid, arvati hästi välja.

Üllatavalt hea: D., B.

„ halb: Gr., M.

Ära ütlesid: R., Sch., S.

Maksev ka näiud.

Joonistab hästi!

4. M ä l u:

Otsekohene meespidamine on hea ja kindel; päheõppimine kerge. Keskmine mälu ja alalhoid ei ole kõigi juures soovitava kõrgusel. Põhjuseks võib olla kontsentratsiooni puudus tajumisel.

Hea loomulik ja suure ulatusega mälu on M., T., X, N., Gr. ja teistel.

Halb mälu: Fu., R., Fr.

Mehaaniline mälu: S., O., D.

Mõistusega õpivad P., Li., Fa. ja veel mõned.

Mälu tüübid ei ole veel selged.

Tingimata mitte mõtete koondamise tagajärg. Klass hindab sagedasti end üleliia. Liig subjektiivne au hindamine, nii et välja paistev on.

Maksev ka näiud.

5. K e e l.

Suusõnaliselt üldiselt kindel, voolav.

Takistatud kartusest: R. ja N.

Distsiplineerimata kõnes: Qu (kõneleb enesele vastu).

Liig suur kujutluste rohkus takistab kõnelemist sagedasti: M. ja L.

Kirjalikult võivad kõik end väljendada.

Rikkalik sõnatagavara: Am (lugemise tagajärjel), M., Li., P., H., Gr.

Veel väga väikene: Do., Va., B., Ka., He.

Kirjalik parem kui suusõnaliselt: R., G., D., V.

Ka H., Qu.

Va ja Ka on sellest ülesaanud. V-l arenenud stiil.

Stiilitunne :

P. (lõbu ja koomiline).

H. (kavategemine).

K. (muinasjutuline).

Li (tundmusrikas, meeleoluline).

Na. negatiivne, täitsa alapärasuseta, kuiv ja igav) kõige vanem klassis.

Saksi murrak mõjub : Do , Fr., He. ja Fu.

V. Tunnet naljaks.

Na. on parandanud stiili, kirjutab kenasi sündmusi oma elust. Kirjalik väljendus on vabamaks muutunud. Kõnelemisand Ba., T., Na., P. Fa. ja Sta.

IV. Vaimline energia :

Üleüldine otsus: Palju head tahtmist, kuid mitte õigel kujul tarvitatud.

Laitmata: keskmisest grupist vähe ja peaaegu kõik juhtivast grupist,

Silmapaistvad : De., B., kes kuuluvad anderikuse poolest keskmisse gruppi, kuid mõtete koondamise poolt — I. gruppi.

Mitterahuldavad : D , St., E. I. Ou., S., Sch , Va. näeb palju vaeva ja pingutab end.

Annete peale vaatamata vähe aktiivsed : Am , Ba , N., Na

Töö ajal: Ei ole raugemist märgata tähelepanus (väljaarvatud kehaliselt nõrgad).

Energia kasvamine raskeis küsimustes peaaegu kõigil (väljaarvatud lodevad).

Sundivad jõud juhtival grupil : tunnevad lõbu vaiml. tegevusest : L., De., N., Auahne : B.

Vastutustunne : Li. (palju agarust). Ka., H., Ch. juures. Huvi aine vastu.

Kohustunne juhtival grupil.

Tarvilik on ergutus juhtiva grupi ja õpetajate poolt.

Vaimlise energia puudus: seletatav kehalise nõrkusega (V., U)

Huvi puudusel : Sch., S., D

Kartuse mõjul (R, Am. X.)

Liig suure teadushimu pärast (N, Ba.)

Vana kooli mõjul : (He.)

Ande puudusel koondada millegi peale oma mõtetegevust I.)

Kohanemine uutesse õpiainesse paiguti hea, kuid on liig pikaldane (ettevaatlikud, põhjalikud, kaaluvad X, N., Ba.)

Veel ajuti arglik : Li.

Vaimline energia vastab huvile ja andele.

Loodustead. ja maadetead. He, G.

Rehkendus : F., G, Fa., I.

Üsüõpetuses : X, M., Li, B., N., Ita.

Isetegevuse alal võtab osa isesugusel mõõdul vaimline energia. Fantaasiarikkastel avaldub lauldes ja lugemistükkide sepitsemisel : Li., M, H, C.

Arvustav : N., Gr., V.

Kindlad : L., De., Fa., B.

Vaimline energia, mis avaldub kirjal. töödes üldiselt parem kui suusõnal.

Erandid : Fu., E. (Prants k.)

Mitte rahuldav. Peab rohkem energiline olema. Üksikud valmis.

Tunnid varasel hommikul olid paremad.

Klass võib töötada.

On end parandand.

Puuduliku energia avalduse tõttu 16. juhusel võimised all-pool tasapinda.

P, Fa.

Ka H. ja Ch. juures.

Viimasel ajal O., R.

S. muutus etavamaks.

Sta.!

A.

S. grammatikas.

P., Fa.

Abitundide sisseeadmine ja kord.

Ainult 14 kord „1“ kõigis tunnistustes (Ülespidam., hool, tähelepanu, kord).

V. Kiirus töö juures:

Suusõnaliselt elav ja kiire (kergest mõtteväljendusest).

Pikaldased töötajad: flegm. kalduvuste pärast: Sch. S.

Üksluisuse ja kohmetu oleku pärast: Ou, R., Va, D.

Ettewaatusest ja kartusest valesi teha: T., N., Ba, U.

Suur kiirus töös, kuid hoolas De., A., D.

Hea töökiirus ühes heade võimetega L., Li, H.

Kirjalikus töös kiirus pikaldasem kui suusõnalisel. Põhjus vist püüd ilusasti, õieti kirjutada: ka hoolsate laste seas pikaldased töötajad: L., T., S.

Silmatorkavad äärmused (suusõnaliselt kiired; kirjal. üsna pikaldased ja ka ümberpööratud) ei ole vaadeldud

Kiirus koduse töö juures: Vanemate üteluste ja tööde kestvuse järele kindlaks määratud: kiire kuid koondatud töö: Li., L., Fa., P.

Pikaldane — liig suur püüd: N., Ba., T. (oma annete peale vaatamata töötab sagedasti pärast teisi).

Töötavad kiirelt kuid pealiskaudselt: E., Fu.

Enamus on omandanud soovitava töökiiruse. Kaasavitavateks teguriteks töö juures on: palju armastust töö vastu, palju jõudu takistustest üle saada. Sagedasti tegevuses kaasaskäivad nähtused miimika ja kehaliigutused (L. He, A. De — hüppab ülesse). Aitavad veel: lõbutunne kordaläinud tegevusest, teadmine võimetest.

Va. näitab enam elavust.

Kodune töö laseb palju soovida hoolsuses. (Va., C., Me. ja teised).

IV. Töösaavutused.

Klassi tasapind: 26.

Üksikgrupid:

Endisi võimete hindamisi arvesse võttes tunnistuste järgi, peab tähendama, et on tõus paremuse poole (vaata kõverjooned).

Üks osa oleks võinud suurema püüde juures rohkem saavutada (J., St., Li., E., D. ja C.).

Mulje, et klass pole teinud, mis võis, silmas pidades ande rohkust.

S., R. ja Schtl. saavad kirjalikud hoiatused nõrkuse pärast.

D. — jääb maha. Keskmine tasap. 2 a. Rehkendus kirjal. 4, suusõnalik 2 a. Prants. keel suusõnal. 3, kirjal. 4 a. — Hoolsuse puudus.

R. ja Sch. mitte rahuldavad.

VII. Klassi ühiselu.

Klass hakkab aegamööda koonduma ühiskonnaks. Palju raskusi tegi asjaolu, et lapsed mitmest koolist kokku olid paisatud ja et sõbrused endistest koolidest siin edasi kestsid (Am. ja Fa.; De. ja Ge.; O. ja Z.) Nüüd on see kadunud, on seotud uued sõbrussidemed.

Klassi vastutustunne ei ole veel igal alal ühtlane (Tugev on Li. juures).

Koolimängust võib seda näha: Do., St., Ü, D., E. Emb kumb, kas takistab täieline ükskõiksus ühistunnet või jälle oma isiku rõhutamine.

Klass on nüüd ühiskond.

Do. on siiski ennast parandanud.

Klassiga ei ole orgaaniliselt ühinenud:

X. — tagasihoidlik, kinnine; ei tunne siin nii hea enesel olevat kui endises ümbruses.

M. — kes kui rohkem arenenud, klassist kõrvale on jäänud, kuid just on ikka valmis aitama, vastu-
tulelik, kannatlik.

N. — omandas iseäralise seisukoha klassis. Valiti enamusega klassi esitajaks, hoolitseb oma kohuste eest, kuid objektiivselt; seletab avalikult, et klass meeldib temale, kuid tõelikult on see temale ükskõikne.

D. — oli vähe sallitud alguses (räpasuse pärast?) kuid nüüd, ehk küll passiivselt, on liitunud klassi ühiskonda.

Õpilaste vahekord eneste vahel: Sotsiaalsed tunded arenenud: äärmiselt kaasrõõmus, aitav, järelandlik, vastastikune kasvatus etteheidete ja sooviavalduste kaudu. Iseäranis silmapaistvad: Li., H., Gr., L., Schr. Sotsiaalsete tunnete puudumine ja enesearmastamine.

Do. (järelandmatu mängus).

Passiivsed, ühiskonnas tähelepanematu: D., U. (Be. — raske iseloom).

Vahekord õpetajatega: Hea, sõnakuulelik, siiski kannatab metsiku, vallatu ülespidamise pärast.

Suhe kooliga üleüldse: hea, ruttu harjuti uue ümbrusega. Kuid aeglane oli kooli ühiskonna tunde omandamine, uhkusetunne tema ilusast majast ja mängudest temas.

X. on nüüd kodusem, kuigi tagasihoidlik.

N. on hoolas ametis, klass usaldab teda.

Klassi esitajaks on Li. viisakas kord.

Enam ei ole põhjuseks.

Mõnel juhul tuli ülespidamine Ib panna.

Palju head tahte jõudu.

VIII. Kodu — vanemate juures:

Usk .....

Kodakondsus .....

Sotsiaalne ümbrus:

- Kaupmeeste seisusest: kuni 30
- Ametnikkude klassist: „ 8
- Vaba elukutse: „ 8
- Ilma isata 6 last.

Soe osavõtmine vanemate poolt (vanemate-
õhtutest, läbirääkimistest).

Eratunde võtavad: Va., Schr., C. (et järele jõuda) E., D., S.

IX. Kehalikud omadused üldiselt mitte väga head.

Lühikese nägemisega: St., T., S., Be., Schr.

Raske kuulmisega: Be., Schr.

Verevaesed, nõrgad: U., V., Am., G., Li., O., C., Qu., R., H., N.

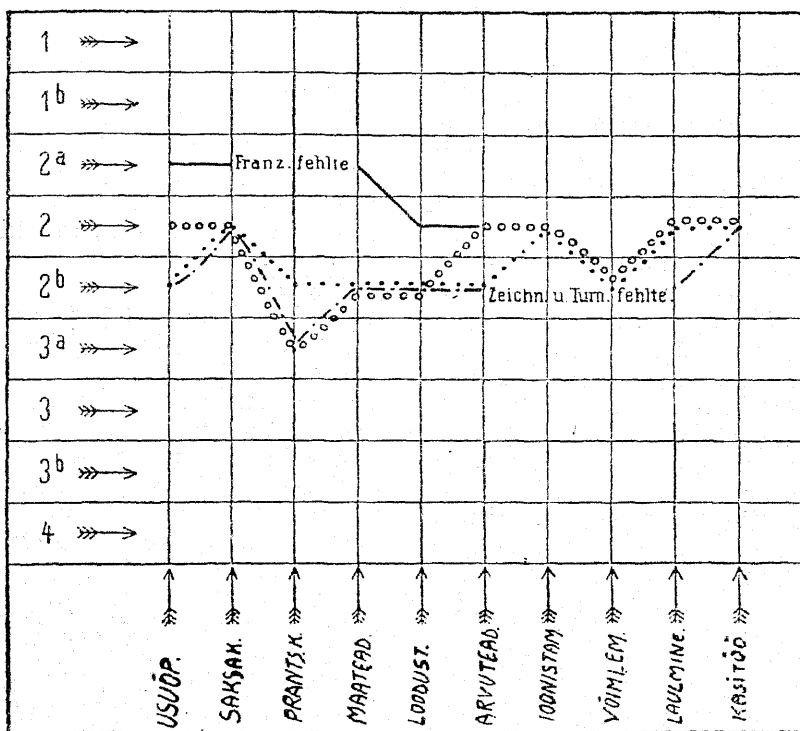
Puhkusele lubatud: N., Fa., Li., U., C.

Vanadus: 12 a. 3 kuu (Na) ja 9 a. 3 kuu (S.) vahel. Keskmine 10—11 a.

Schr. nüüd parem.

T., A., Ü., P., U., S., Na., G., C. ja M.

D. Klassi kõverjoon.

Seletus kõverjoonele.

(Kõverjoon kujutab keskmist tasapinda klassis igal alal).

- = keskmine tasapind endistest koolidest kaasatoodud tunnistuste põhjal.
- ..... = " " 1. poolaasta lõpul.
- = " " 2. " "
- oooooo = " " 3. " "

Klassi kogupilt.

Klass on andekas, vaimliselt liikuv, omandab kergesti, tuleb iga uudsusele suure rõõmuga vastu, kuid vaimline energia õigel kujul puudub. Sellepärast on ka võimeid kujutav joon (2b) allpool kui andeid kujutav joon (2) kunni siamaani. Esimene tagasimineku on seletatav kooli muutusega ja suuremate nõudmistega kõrgemas koolis. Kujutava joone edaspidine liikumine tõtab edaspidist arenemise võimalust klassis.

Saksa geograafiapäev.

Jaan Rumma.

Neipühi nädalas pidas oma istanguid Leipzigi Saksa XX geograafia päev. Olgugi, et praegusel geograafia päeval enam kitsas rahvuslik ifme oli, on siiski neil otsuste ja ettekannete ka teiste maade kohta ulatav mõju. On ju geograafilistes uurimustes kui ka õpetusviiside väljatöötamises Saksa geograafia esitajatel suured teenused.

Geograafia päevad algavad juba 40 aastat tagasi, kus 1881. a. esimene päev Berliinis korraldati. Nende päevade ülesanne on olnud näidata laiematele hulkadele Saksa- ja välismaal Saksa geograafia uurimiste tagajärgi ja saavutusi ning tutvustada uute õppeviiside ja korraldustega koolides. Nende ülesannete täitmine pole olnud mitte kerge. Pole ju saladus, millise pilguga vaadati geograafia kui teaduse ja kooli õppeaine peale veel lähemas minevikus. Alles viimasel ajal on tunginud läbi mõte geograafia tarvidusest üldhariduslikes koolis. Senni on tulnud aga läbi teha pikk arenemise tee. On tulnud selgitada, uurida ja töötada, ning geograafia päevad on paljudi Saksamaal selleks kaasa aidanud. Kui esimesel geograafia päeval osavõtjate arv ulatas vaevalt 70-ni, siis oli nende arv XX. päeval kasvanud kaugelt üle 700. See näitab piltlikult laiade hulkade huvi tõusu geograafia vastu. Geograafia päeva on alguses korraldatud iga aasta, pärast aga iga kahe aasta takka. Eelviimane 19. päev oli Strassburis Elsassis 1914. juuni algul. Sõja ajal see katkestus.

XX. Geograafia päeva ettekanded olid koondunud peajasjalikult teisipäeva, kesknädala ja neljapäeva peale, kuna esmaspäev avamisele ja reede ning laupäev ekskursioonidele olid pühendatud. Ettekannete hulk ulatas ligi 20, ja nendest võtsid osa tuntud Saksa õpetlased ja uurijad ning koolimehed. Teisipäeval olid korraldatud ettekanded uurimisreisidest.

Ilmasõda tõi kaasa lõpmata palju raskusi, millest puutumata ei jäänud ka teaduse ilm. Opetlased kistü oma otsekoheste ülesannete juurest teistele aladele, tihti päris võõrastele, ainelised puudused, psühholoogiline tasakaalutus jne. veeretasiid teaduslisele uurimisele

erakorralisi suuri takistusi ette. Iseäranis eredates värvides avalduvad need raskused, millega võõrsil tuli võidelda, prof. Jägeri Edela-Afrika reisikirjeldamises. Ettekandest nõrgub kibedaid etteheiteid ja viha inglaste vastu, kes Saksa asumaad ära võttes tegi takistusi uurimisele.

Teiselt poolt on aga sõda soodustanud teaduslikke töid ja uurimisi, neile kaasa aidates ja tarvilisi eeltingimusi luues. Eriti võime seda märgata õige suurel määral geograafia ja selle abiteaduste alal. Teadlikult juhitud sõjalised operatsioonid tarvitasid kindlaid andmeid ümbrusest. Aluspõhja ehitus, maapinna reljeef, õhunähtused, mere olukord jne. võivad sõjaliste ettevõtete kordamineku peale tuntavat mõju avaldada. Täpsete teadete vajadus on siin möödapääsematu. Selleks kutsuti siis ametisse eriteadlased, kes korraldasid mõõtmisi, vaatlusi, uurimusi jne. Nii on töötanud 28-maamõõdu ja kaardistamise osakonda, kes vallatud maadest valmistasiid täpsed topograafilised kaardid. Nad töötasiid küll sõjalistes huvides ja otstarvetel, kuid sarnasel materjaalil ei puudu ka suur teaduslik väärtus, kui meie veel seda silmas peame, et senni rahuldavalt vast ainult 10% mandrite pinnast on kaardistatud topograafiliselt. Samuti on korraldatud geomorfoloogilisi ja geoloogilisi uurimusi (prof. E. Kayser Edela-Afrikas ja Oberhumber Balkani poolsaarel ning dots. Vaibel Troopika-Afrikas) ning meteoroloogilisi ja okeanoloogilisi vaatlusi (prof. Merz Bosporuses ja Dardanellides). On kogutnd hulk materjaali, millest suur osa ootab veel läbitöötamist. Osalt on need materjaalid juba ilmunud eri ajakirjades ja raamatutena.

Kesknädal oli pühendatud geograafilistele probleemidele. Siin esinesid prof. V. Penck (Geomorpholoogiline analüüs), prof. S. Passage (Maastikudest) ja prof. Vegener (Kontinentide nihkumine). Nende ettekannete ideed on tuttavad kuulajatele eri ajakirjades ja raamatutes avaldatud kirjutuste läbi. Siin toodi ainult uusi tõendusi ja propageeriti neid suuremale hulgale.

Neljapäevased ettekanded olid peajasjaliselt meetodilised. Avaldati mõtteid

geograafia sisu, õpetamisviiside ja õpetajate ettevalmistamise kohta. Enne ilmasõjaaegne kooli laiutas end liiga, püüdes anda oma kasvandikkudele liiga laialdasi teadmisi. Sel tagajärjel libiseti suurest hulgast õppeainetest kergelt ja pealiskaudselt üle, mille järeldused õpilaste arendamise kohta oma halba mõju avaldamata ei jätnud. Uus kool peab süvenema õppeainetesse ja kontsentreerima, sest pole tähtis kasvatavas mõttes mitte kvantiteet, vaid kvaliteet. Kooli ülesandes ei seisa mitte ainult teadmiste hulga edasiandmine, vaid eeskätt kasvatamine ja nimelt tahte kasvatamine.

Majanduslikud muudatused, mida tekitanud ilmasõda, on välja kutsunud tugeva võistluse üksikute rahvaste vahel kultuurilisel alal. Olemasolemise printsiip nõuab siin kõikide jõudude koondamist ja kiiret otsustamist kohanemise aluste leidmises. Eeskätt tuleb võtta ette ümberhindamine kooli õppeainete vahekorras. Tuleb anda maateadusele ja eriti selle osale — majandusmaateadusele — suurem tähtsus. Samuti tuleb põhjalikumalt tegemist teha kodumaaga, mis on ju võitlusala. Ja seda peab ju kõige paremine tundma. Kodumaa tundmine peab saama aluseks, koondukohaks tervele geograafiale, ta peab domineerima ka välismaade geograafias. Tarvidus natsionaalse kasvatuse järele on praegu hädaline nõue.

Teiselt poolt tuleb valida õppeaine sisu. Nagu igapäevases elus ja askeldusis oskame vahet teha, mis hädasti tarviline, möödapääsematu ning mis ainult soovitatav, nii peame taltama ka õppeaine valikus ja kooliideaalide ülesseadmises. Kool peab asuma orgaanilisse ühendusesse eluga, mille osa ta on. Selles seisab arenemise tunnus. Tuleb püüda kõrvale heita kõik, millel ainult formaalne tähtsus hariduses. See on asjatu uhkusasi, mis ainult takistavana esineb. Samuti peab ühtlustatama kõikide koolide õppekavad. Seda nõuab aja ökonoomiline kasutamine. Praktiliselt seisukohalt tuleb käsitada ka geograafiat koolides. Opetamises tuleb läbi viia tööprintsiip. Vabaõhu õpetus, vaatlused, õppekäigud, kaarditundmine profiilid ja reljeefid on **ses õpetamises tähtsamad** elemendid. Peab püüdma, et geograafia koolides ei esineks mitte ainult erioõppeainena, vaid

enam mõtlemisviisina (Auffassung). Ta peab printsiibina tungima ka teistesse õppeainetesse (prof. Solgner ja H. Fischer).

Opetajate ettevalmistuses tuleb asetada põhjalikkuse nõue ja meetodiline kool esimesele kohale. Maateaduse õpetajas peavad ühinema loodus- ja ajalooline mõtlemine, sest ühekülgisus vähendab aine tähtsust ja mõju. Opetajate ettevalmistamise täiendamiseks tuleb korraldada kursusi, kui ka lubada neile hinnata või alandatud hinnaga reisida raudteedel kodumaa tundma õppimiseks.

Neid mõtteid täiendati ja arendati diskussioonides veel teiste poolt. Kuid kõigi juures kõlab juhtmõttevina põhjalikum kodumaatundmise nõue ja töö põhimõttele asumine. Samuti paistab kõigist ettekannetest ja kõnedest silma kibe viha inglaste ja prantslaste vastu. Saksamaa on purustatud, tükeldatud ja rõhutud, ent ta peab uuesti kasvama, et omale endisele kohale asuda. Selleks peab tal olema julget otsusvõimulist vaimu, et kõige paremaid võimalusi kasutada. Mõned ettekanded nõretavad isegi rahvuslikust vihast ja kättemaksust. Minnakse kunni väiklusteni, mis piinlikuna tunduvad tuntud teadusmeeste juures. Prof. Drygalski ettepanekul otsustatakse kõikidel kaartidel ja atlassides Saksamaa trükkida endistes piirides, ainult ära märkida kaotatud maaosad vähe teisiti. Sellega arvatakse võimalik olevat õpilastes kasvatada endist sakslase suuruse ja tugevuse tunnet.

Praeguse Euroopa riikide vahekorrale peale vaadatakse kui ajutise peale, mis lähemas tulevikus peab kaduma. Uued väikesed riigid, mis vanade varemetsel tekkinud, ei vasta Saksa soovidele. Nende tõttu on ülivõim maa ja merel koonduvad Inglismaale, ilma kaubandus on täiesti monopoliseeritud, mida ometi olla ei tohiks. Ka territoriaalselt ei vasta, prof. Krebs'i arvamise järele, uued riigid moodsatele maastikuteaduslikele põhimõtetele. Nende piirid, väljaarvatud Eesti ja Itaalia, ei vasta loomulikudele maastikkude ega ka keeleliste ja kultuurilistele piiridele. Sellega on võetud suuremal hulgal neist riikidest loomulikud arenemise võimalused, ning mõne aja pärast peavad nad kas kokku varisema või mõne riigi majanduslike mõju alla sattuma.

Neljapäeva õhtused ettekanded lõpevad Saksamaa ülistamisega.

Ettekannete poolt oli päev ülikas, tuli pidada kõrvuistumisi, kuid sisuliselt jättis ta mõndagi soovida ja kõige pealt objektiivsuse suhtes. Teadusikkudes käsitlustes on objektiivsus ometi tingimata tarvilik. Päev omandas omale

puht-Saksa ilme; ta tähtsus ulatab esialgselt vast ainult Saksa koolide kohta. Ent kindel on, et mitmed ettekannetes esitatud mõtted puhastatud puht-Saksa rahvuslisest koorest, omandavad ka palju laiemat ulatust ning võivad leida vastuvõtmist ka teiste rahvaste junres.

Ajakirjanduslised arvamised Eesti koolielust läinud õpiaasta jooksul.

Tööerakondlise valitsuse ajal. (Järg nr. 11).

Tallmeister kirjutab :

«... Niisama ekslik on järeldus, mille «Vaba Maa» usuõpetuse kohta kiriku ja riigi lahutusest teeb. Muudugi ei tohiks seda mitte olla, kui tõesti sunduslikust usuõpetusest ja sunduslikust üleüldisest päivest koolides jutt oleks. Aga «Vaba Maa» teab väga hästi, et see mitte nõnda ei ole, ta annab asjale ainult sellepärast niisuguse kuju, et tema seisukohal vähegi mõistlik nägu oleks. Ja kuidas peab ta ometi oma haridusmin. Annussoni kaitsma! Sundida ei taheta mitte ühte õpilast ei usuõpetuse tundi ega palvele. Tahetakse ainult et kool elutarvidustele vastaks. Ja kui elu seni näinud on, et vähemalt 90 prots. õpilasi usuõpetuse tundi ja vabatahtlikule hommikupalvele ilmub, et lastevanemad seda tungivalt nõuavad, siis peab koolivalitsus seda võimaldama. See ei ole sugugi iseeneest mõistetav, nagu «Vaba Maa» ütleb, et kirikust lahutatud riigis usuõpetusel koolis aset ei ole ja usuütlepea enam arvesse ei võeta. Oppige ometi, näituseks, Ameerika olusid tundma ja siis tulge järeldusi tegema. Seal on kirik ja riik lahutatud ja põhiseadus tunnustab ennast täiesti erapooletuks kõikide usutunnistuste ja kirikute vastu, aga et riik elu ei saa arvesse võtmata jätta, siis on erapooletus seal usu vastu nii heatahtlikeks kujunenud, et üks silmapaistvamat Ameerika õiguseteadlastest, Dr. Bry-

ce, tunnisama peab: «Ristiusk ei ole mitte riigiusk, aga tegelikult on ta meil ometi rahvusline usk.»

Meie õpetajad aga teavad väga hästi, kuidas selle usuõpetuse vabadusega kujuneks, kui see koolile jällegi sunduslikuks tehtaks. Kuigi õpetajale usuõpetus sunduslik poleks, kujuneb asi tegelikult ikka vanaviiksi. Kes teda siis koolis õpetama hakkaks?

Nagu juba üteldud, tõmbab ka «Postimees» ühes rinnas «Päevalehe» ja «Tall. Teatajaga».

Selles sihis on seal tööerakonna valitsuse päevil ilmunud mitmed kirjatükid. Nr. 330 (1920. a.) vaidleb «Post.» kirjatükis «Praegune algkool» keskkoolide alamate klasside ära kaotamise vastu. Nr. 296 puudutab P. Põldi mõningaid Riigikogu ülesandeid haridusalal. Hra Põldi arvates oleksid tähtsamad nõuded:

«... Tuleb tingimata rohkem vahet teha maa ja linna olude vahel; tuleb koduõpetuse korraldus maal käsile võtta, mis võimaldab seal natukene lühemat kooliaastat ja kooliastumist vanemal eal kui linnas. Tuleb koolide võrk üle terve maa nõnda laiendada, et kooli lastele tarvilikus läheduses on, kõige rohkem 2½—3 versta...»

Edasi

«... tuleb kõigepealt üleüldise koolihariduse läbiviimise kava kokkuvõtteks viia, põhjendada meie riigi realistlikele rahalistele allikatele ja meie vaimliste jõudude tagavaradele, tõsistele võimalustele kooliõpetajaid, s. o. tarvilise ettevalmistusega varustatud kasvatajaid, saada...»

Siis õppekavadest:

«... Niisamuti on meil suur töö teha õpeplaanide ja kavade asjus. See peab ühtluskooli sihisündima. Kuid ei ole mitte ettekirjutuste teel läbiviidav, et kõik koolid üheväärtuslikud oleksid, vaid tuleb jällegi rehkendada sellega, mis olemas on, mis suudetakse tõesti maksma panna, tuleb kavatseda kui pika aja jooksul ja mil teedel lõpusihti saavutatav. Selleks peab tingimata terve rida ülemineku kavasid loodama, mis aegamööda, mitmesuguseid võimalusi silmas pidades aitavad nõutavat seisukorda lähemale tuua...»

Lõpuks ei pääse hra Põld ka usuõpetusest mööda:

«... Usuõpetuse asi rahvakoolides tuleb Riigikogus revideerimise alla võtta. Meie rahva enamuse tahtmise vastu on ta sealt välja heidetud, meie usulise kultuuri arenemise kahjuks. Kui vaba õpeaine kooliõpetajale kui ka lastele (**vanemate määramisel** nii kaua, kui lapsed usuliselt enesemäärajaiks ei ole tunnistatud), tuleb usuõpetus jälle koolides sisse seada, tema õpetamise eest hoolitsemine kooli ülevalpidajatele kohuseks teha. Niisamuti peab usuteaduskond Tartu ülikooli juures alles jäetama.»

Nr. 254 tahab «Postim.» «Kooliküsimusi üleüldiselt käsitada, kuid ei jõua kaugemale seletusest, kas haridusminister võib koolis seaduse põhjal usuõpetust ka eraviisil lubada või mitte.

Nr. 3 püüab «Postim.» kirjatükis «Ühtluskooli illusioonid» ühtluskooli läbiviimist naeruvääriliseks teha vähemalt meie praegustes oludes.

Vähemal määral puudutab kooliküsimust «Sotsiaaldemokraat». Nr. 269 toob E. Martinsoni sulest ülevaate tööst 1920. a.; sellesamas nr-s kirjutab A. Parts «Usuõpetusest ja kasvatusteadusest».

Hulga teadusliste väidete ja eluliste andmete najal jõuab kirjatüki autor otsusele:

«... Ei taha enam materjaali ette tuua; loodan, et iga õpetaja, ka mitte sotsialist, vaid lihtsalt edu- ja vabameelne, kui ta ülevaltoodud ja kõiki teisi asjaolusi silmas peab, usuõpetusest koolis loobuda peaks püüdma. Arvamine, nagu jääks usuõpetusest kooli ja kasvatuseesse midagi tühja koha sarnast, mida millegagi täita ei ole, põhjeneb õieti meie harjumuse peal, usuõpetusega kooli näha.

Võib aga õigusega kinnitada, et mingisugust auku usuõpetuse kõrvaldamisel kooli ei teki. Kool peab olema koht, kus teadust harrastatakse, eetilisi, esteetilisi ja teisi küsimusi lahendatakse. Ei ole seal tühja kohta, kus õpilase elav vaim teaduse allikatel ammutamas, kus otsiv, arenev mõistus ikka sügavamale ja sügavamale ilma mõistatuste lahendamisele tungib.

Kuidas aga laste loomulikkude uudishimu rahuldada, kui nad usulise küsimustega tulevad. Ja siin ei ole tarvis mingit kavalust. Tahad sa otsekohene olla — ja seda peab iga kasvataja olema, — siis kõnele lapsele alati avalikult seda, mida sa tead ja arvad.»

«Kaja» on tööerakonna valitsuse päevil ainult paar kirjatükki kooliküsimustele pühendanud. Nende mõte ühineb eespool nimetatud «Päevalehe» artiklitega. Näit. nr. 7 — 1921. a. «Hariduslised anektoodid» j. t.

«Vaba Maa» teeb nr. 14 s. a. kokkuvõtte ja järelduse kõigist nendest tormijooksudest, mis tööerakondlise haridusministeeriumi päevil «Päevalehe», «Tall. Teataja» ja «Postim.» kaudu ette võetud. Kirjatükis «Rahulik õpetajakond» jõutakse otsusele:

«Kirikus on kihamas. Närvilikkus, mis avaldub nendes kirjutustes parempoolsete lehtede veergudel, on otse imestamisväärne. Kaalu peal on nähtavasti rohkem, kui haridusministri koht.

Kas ei ole kõikuma löönud kogu nende jalgealune? Võhikule on see veel tume, kuid väikest tunnustust võiks leida neist harvadest kirikuaruannetest, mis ilmuvad ajalehtedes. Kui neis tähele panna, näit. aasta jooksul laualkäinute arvu ja võrrelda seda üleüldise koguduse hingekirjas olevate liikmete arvuga,

siis saame protsendi, mis tõsist põhjust närviükkuseks peab andma. See protsent on mitmes koguduses tõesti väike, ja pastorid otsivad teid, kuidas kõrvaldada ähvardavat hädaohtu.

Oma jõu sisse nähtavasti enam ei usta. Alalised kaebamised, et usk väheneb, kõlvatus kasvab, näitavad, et usu- ja kõlblusepostlid peale sõnade ja teiste hukkamõistmise midagi enam ei jõua. On tarvis leida kõrvaljõudu, kes usu ja kõlbluse endisele kõrgusele tõstaks. Kust seda leida? Kes peab see olema? Kas põllumehed, kelle nõudmised olevat kristlastega ühised? Kas kingsepad, rätsepad, sepad, või mõni teine käsitöölise liik. Kas sõjavägi või poliisid? Ei, neid kõiki ei taheta. Nendes ollagi kõlblus langemas; nende ja nende las'e pärast kurdetakse ja kardetakse. Päästjad peavad olema õpetajad, keda nad kooliõpetajaks kutsuvad.

Õpetajatest ei tohi, pastorite arvates, keegi olla uskmatu. Õpetaja peab täitma neid kohustusi, mis on pastorid oma peale võtnud, aga mida nad täita ei jõua ja mille täitmiseks neil ka aeg puudub. Sest võib ju tähele panna, et mõned pastorid on oma kogudustes, tarvitades siin pastor Lattiku ütelist As. Kogus hr. Martna kohta, nagu kodukäijad, kes tulevad ja lähevad, aga mitte tööd ei tee, mitte ei kasvata oma kogudust ja koguduse lapsi.

See töö tahetakse veeretada õpetajate peale. Õpetaja ristigu, matku ja hoidku kogudus vaol.

Ja seda teeksid kiriklaste arvates õpetajad, kuid õpetajate liit, hr. Annusson ja ta sõbrad on segamas.

Kas on meie õpetajaskond nii saamatu ja otsusevõimetu, et teda hr. Annusson oheliku otsas peab vedama? Kes õieti väljendab teist, kas õpetajaskond Annussoni või Annusson õpetajaskonda?

Hra Annusson on juba kolmat aastat õpetajate liidu esimees, õpetajaskonna esitajate vabal valikul, kui kõige kohasem teistest. Ei ole tema, ei teised õpetajate liikumise etteotsa püüdnud. Neid on liikumine sinna kannud...

Nr. 30 puudutab «V. Maa» kristl. rahvaerakonna püüdu haridusministri kohta enda kätte kiskuda. Leht järeltab kirjatükis «Haridusministeeriumi puhastamine»:

«... Otse mõistmata jonnakus oli sellepärast erakonnal, kellel omal haridustegelasi tuntud koolimeestena tagavaras ei ole ja kes meie koolitegelaste rõhuva enamusega teravas vastolus, haridusministeeriumi oma kätte kiskumine. Ja milleks? Kuuldavasti selleks, et usuõpetuse tunde viimaselt kohalt teiste tundide hulka n'hitada. Võib olla, mindi ministeeriumisse ka selleks, et tasahiljakesi «kursi» muutes meie kooliäeva hoopis teise randa juhtida, elust enesest juhitud voolu ignoreerides. Kas üks kui teine korda läheb, on enam kui küsi'av, sest «kristlased» ei ela riigis üksi ja demokraatlikes vabariigis elu ennast kaua vägistada ei lase. — Arvatakse ka, et mõned «kristlikud» tegelased kellelegi ja millegi eest tasuda tahtsid, milleks ministritooli tarvis pidi olema. Viimast, kui uskumata jõledust, ei julge aga tõsiselt võtta.

Nähtavasti on toekamatel tegelastel «kristlike» eneste hulgast asjad siiski seigemad, kui teistel nende seast, sest kuuldavasti olla nad üksteise järele küll ministri-, küll ministri abi koha pakumised tagasi lükanud. Vististi tuleb «paganatel» aidata.

Kõike seda silmas pidades oleks meil tarvis harjuda neid kohti õigemini üles leidma, mis tõesti «puhastamist» vajavad, ja asutustele, kus tööd töö enese pärast tehakse, tarvilist kõlblist tuge anda selle asemel, et nende ümber intrigeerida.

Kuid — käigu ka «kristlikud» haridusministeeriumis ära, kui sellest muud kasu ei ole, siis vähemalt sallivamaks saavad nad selle asutuse töö vastu õige pikaks ajaks, sest elu õpetab!»

Kokkuvõttes peab tunnistama, et tööerakonna valitsuse päevil ajakirjandus kooliküsimusi elavamalt on käsitanud, kui kunagi varemalt. Kahjuks kannab see käsitus aga li'g sihilikku — tendentsioonilist laadi ja keerleb enamasti usuõpetuse ümber.

„WABA MAA“

on juhtiw leht Eestis.

„Waba Maa“ on kolme aastaga jõudnud esimesele kohale Eesti ajakirjanduses.

„Waba Maas“ kirjutawad tähtsamad poliitikamehed ja seltskonnategelased, kirjanikud ja kunstnikud.

„Waba Maa“ on päewauudiste poolest kõige rikkalikum ja wärskem. Siseriigis üle 900 kirjasaatja; oma kaastöölised wäljamaal.

„Waba Maa“ on ainukene leht, kes iga päew pilta toob oma- ja wäljamaalt.

„Waba Maa“ on kõige suurem päewaleht Eestis, iga päew 6—12 lehekülge.

„Waba Maa“ jõuab ilmumise päewal isegi kaugematesse riiginurkadesse ja on lugejal wärskelt käes.

„Waba Maa“ lugejate arw on suurem kui ühelgi teisel Eesti lehel.

Kuulutamine „Waba Maas“ on seega kõige kasulikum. iga ärile ja isikule —

Tellimisi wõtawad wastu kõik postkontorid Eestis.

Üksikute numbrite müüjad igal pool.

KASVATUSTEADUSLINE AJAKIRI
„KASVATUS“

ilmub Eesti Õpetajate Liidu väljaandel 1921. aastal

kahe osas :

1. Pool-kuukiri, mis ilmub iga kuu 15. ja 30. p. ja sisaldab lühemaid kirjutusi pedagoogilistest ja metoodilistest küsimustest, koolitöö ülevaateid Eestis ja välismaal, arwustusi koolikirjanduse alalt ja organisatsioonide teateid.

2. Teise osa moodustavad pikemad pedagoogilised ja metoodilised tööd, mis ilmuvad kaasannetena perioodilisele väljaandele üksikute raamatutena, kogusummas 24 trükipoognat. Neist ilmuvad käesoleval aastal:

1. Vaateõpetus (Kodulugu) II-tegelik osa.
2. Uuemad voolud kasvatuses.
3. Töökool.
4. O' Shea, Aktiivsuse tähtsus kasvatuses.

„KASVATUSE“ tellimishind kuus on:

ühes kaasannetega — 60 marka; ilma kaasanneteta — 40 marka.

===== Üksik nummەر 25 marka. =====

Endised aastakälgud: 1919. a. — 90 marka, 1920. a. — 360 marka.

Suurema hulga eksempl. tellijale 30% hinnaalandust.

Aadress: Tallinn, Pikk tän. 54. „KASVATUS“

Telefon 14—63.

Eesti õpetajate Liidu Juhatus.